

Abdülkadir Öztürk

Eskişehir Osmangazi University, akozturk73@gmail.com, Eskişehir-Turkey

<http://dx.doi.org/10.12739/NWSA.2014.9.4.1C0627>

YÜZ KIZARMASI EĞİLİMİ ÖLÇEĞİ'NİN GEÇERLİK GÜVENİRLİK ÇALIŞMASI

ÖZET

Bu çalışmanın amacı, kişilerarası iletişimde önemli bir yere sahip olan yüz kızarma eğiliminin ölçülmesinde kullanılan Yüz Kızarması Eğilimi Ölçeği'ni Türkçeye uyarlamak ve geçerlik-güvenirlik çalışmalarını yapmaktır. Araştırmanın verileri, Yüz Kızarması Eğilim Ölçeği (YKEÖ) Etkileşim ve İzlenme Kaygısı Ölçeği (EİKÖ), Sosyal ve Fiziksel Kaygı Envanteri (SFKE) aracılığıyla toplanmıştır. Ölçeğin İngilizce orijinali, İngilizce'yi iyi kullanan, Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık eğitimi almış üç kişi tarafından ayrı ayrı Türkçe'ye çevrilmiştir. Bu çeviriler birbiriyle karşılaştırılmış ve aralarındaki uyumsuzluklar uzman kişilerle tartışılarak giderilmeye çalışılmıştır. Ölçeğin geçerlik çalışmasında yapı geçerliği ve ölçüt geçerliği analizleri yapılmıştır. Yapı geçerliğini belirlemek için Temel Bileşenler Faktör Analizi Varimax Dik Döndürme uygulanmış, ölçüt geçerliğinin test edilebilmek için ise uygulanan ölçekler arasındaki ilişki Pearson Çarpım Momentler Korelasyon Analizi ile incelenmiştir. Güvenirlik çalışmasında iç tutarlık katsayısı ve test-tekrar test güvenirlik katsayısı hesaplanmıştır. Ölçeğin iç tutarlık katsayısı, Cronbach Alpha yöntemiyle .90 olarak hesaplanmıştır. Yapılan çalışmalar sonucunda ölçeğin Türk toplumu için geçerli ve güvenilir olduğu belirlenmiştir.

Anahtar Kelimeler: Yüz Kızarması Eğilimi Ölçeği, Sosyal Kaygı, Sosyal Fiziksel Kaygı, Geçerlik, Güvenirlik

THE VALIDITY AND RELIABILITY STUDY OF BLUSHING PROPENSITY SCALE

ABSTRACT

The aim of this study was to report the translation and adaptation process of the Blushing Propensity Scale, which is used to measure blushing propensity as an important component of interpersonal communication, from English to Turkish and psychometric estimates of validity and reliability of the Turkish version. The original version of the Blushing Propensity Scale was translated from English to Turkish separately by three people who spoke and wrote fluently in both languages and who had degrees in psychological counseling and guidance. The translated versions in Turkish were compared with each other and disagreements were eliminated based on expert opinion. The reliability of the scale was measured using construct validity and criterion validity analyses. A principal axis factor analysis, Varimax rotation, was used to measure the construct validity of the scale. The correlation between the scales was estimated using the Pearson Product-Moment Correlation Analysis to test the criterion validity. In the reliability analysis, the internal consistency coefficient and test-retest reliability coefficient were calculated. The internal consistency coefficient value was found to be .90 by using the Cronbach's alpha method. Finally, the Turkish version of the BPS demonstrated adequate preliminary values of validity and reliability for use in Turkish culture.

Keywords: Blushing Propensity Scale, Social Anxiety, Social Physical Anxiety, Validity, Reliability

1. GİRİŞ (INTRODUCTION)

Yüz kızarması, insana özgü ve doğal bir duygu ifadesi olarak karşımıza çıkmaktadır. Yüz kızarması, yaygın bir duygusal ifade olmasına rağmen literatüre bakıldığında ülkemizde bu konuda yapılmış pek araştırmaya rastlanmamaktadır. İnsanların yüzleri neden kızarır, yüz kızarmasının ya da kızarmamasının sosyal etkileşim üzerinde etkisi var mıdır, yüz kızarması bazı insanlarda çok nadir görülüyorken bazı insanlarda neden sık görülmektedir gibi sorular hemen akla gelebilen sorulardır.

Yüz kızarması, insanların yaşamında zaman zaman yaşadıkları ve tek başlarına olduklarında çok nadiren ortaya çıkan bir sosyal olgudur. Aslında bu olguya neden olan şey bireyin yaşadığı suçluluk duygusundan daha çok diğer insanların onun suçlu olduğunu düşüneceklerini bilmesi ya da düşünmesidir. Yüz kızarması, insanların yaşamış oldukları çekingenlik, utanma ve hayâ ile ilişkilendirilmektedir. Çekingenlik, utanma ve hayâ, başkalarının olumsuz düşünceler geliştirecekleriyle ilgili yaşanan kaygıların ortaya çıkardığı bir duygu yansımasıdır [1 ve 2].

Drummond ve Su (2012), yüz kızarmasını bir mesaj olarak değerlendirmişler ve karşılardaki kişilere yaptıkları davranıştan dolayı utandıkları yönünde mesaj verdiklerini vurgulamışlardır. Bireyler, yaşadıkları toplumda kabul gören sosyal gruplara üye olmayı ve o gruplarla sosyal ilişkilerini sürdürmeyi kendilerinde doğal ve temel bir ihtiyaç olarak görürler. Bir gruba dâhil olmak bireyler için sosyal destek olmanın dışında, fiziksel duygusal ve ruhsal açıdan da yararlar sağlamaktadır. Bir bireyin grup içindeki statüsü ve saygınlığı, ağırlıklı olarak gruptaki diğer bireylerin onu değerlendirme biçimiyle ilgili olduğundan bireyler, diğer bireylerin kendilerini nasıl değerlendirdiklerini düzenli olarak kontrol ederler. Özellikle ortak değerlere sahip oldukları kişilerin kendileriyle ilgili değerlendirmelerine önem verdikleri için bu değerlendirmeler üzerinde etkili olacağını düşündükleri uygunsuz davranışlarından ötürü istemsiz olarak yüz kızarması duygusunu sergileyerek üzgün oldukları mesajını vermektedirler [3 ve 20]. Olumsuz değerlendirildikleri düşüncesi, bireyler üzerinde sorun oluşturmada ve dolayısıyla bireyler de olumsuz değerlendirilmeyi önleyecek çabalar içine girmektedirler [4 ve 5]. Bu çerçeveden bakıldığında yüz kızarması, diğer insanların eleştirilerinden korunmaya yarayan ya da sosyal dışlanmadan kaçınmayı amaçlayan bir onay, bir itiraf ya da bir özür görevi görmektedir [6].

Yüz kızarmasıyla ilgili özetle, insanların sosyal ilişkilerinde, risk oluşturabilecek bir durum algıladıklarında ortaya çıkan istemsiz bir iyileştirici görünümdür açıklaması yapılabilir. Yüz kızarması, başını öne eğme, yere bakma ve sinirinden gülme mahcubiyet belirtileri gibi diğerlerinin davranışlarımızla ilgili olumsuz tepkilerini azaltmaya yarayan duygusal bir tepkidir. Semin ve Manstead (1982), bu durumun insanlar üzerindeki etkilerini inceleyen bir çalışma yapmıştır. Çalışmada, sosyal kuralları ihlal eden bireylerin "mahcubiyet tavırları" sergilediklerinde, sergilemeyenlere göre daha olumlu değerlendirildikleri yönünde sonuçlara ulaşılmıştır [7].

Yapılan çalışmalar, yüz kızarmasının dört durumda ortaya çıktığını göstermektedir. Bunlardan en belirgin olanı, yukarıda sözü edilen, bireylerin diğerleri tarafından değerlendirildiğinde ortaya çıkacak olumsuz değerlendirilme sonuçlarına karşı geliştirdikleri kendilerini koruma biçimidir [8].

Bireyler bazen de aşırı övüldüklerinde ve ödül ya da hediye aldıklarında yüz kızarması eğilimi gösterebilirler [9]. Övgü, bazen insanlarda sosyal kimlikleriyle ilgili kaygı yaşamalarına neden olabilir. Herkesin önünde takdir edilen bireyler küstah ve kendini

beğenmiş görünmekten çekinebildikleri gibi övgüyü hakkıyla taşıyabilme endişesi de yaşayabilirler. Bu durum, onların kaygı ve yüz kızarması eğilimi yaşamalarına neden olabilir [8 ve 9].

Yüz kızarmasına neden olan diğer bir durum ise insanların yoğun dikkatine maruz kalmaktır. Bireyler, büyük bir grubun dikkatinin odağında olduklarında ya da çevrelerindeki insanların gözlerinin kendilerinin üzerinde olduğunu gördüklerinde yüzleri kızarmaktadır. Gözlem altında olmak bireylerin sosyal öz farkındalığı odaklanmalarına yol açmaktadır. Bu da bireyin kendisini gözleyen kişilerin nasıl değerlendirdiğini düşünmesine ve görünüş ya da davranışlarındaki eksikliklere odaklanmasına neden olmaktadır. Başkalarının dikkatinin üzerinde toplanması normal olmayan bir durum olarak değerlendirildiğinde, bakışlar genellikle kınama ve tehdit olarak algılanmaktadır [10 ve 11]. En şaşırtıcı yüz kızarması eğilimi ise bir uyarıcının olmadığı durumlarda gerçekleşmektedir. Bazı insanlarda günlük ve sıradan rastlaşmalarda ve konuşmalarda bile yüz kızarması eğilimi yaşamaktadırlar. Basit bir şekilde, sıradan rastlaşmalarda yüzü kızaran bireyler, belki göz önünde olma, değerlendirilme, reddedilme gibi konularda aşırı hassas oldukları için belki de daha farklı bir nedenden dolayı yüz kızarması eğilimi yaşamaktadırlar.

Yüz kızarması ile ilgili yapılan çalışmalar, yüz kızarmasının diğer insanların değerlendirmeleriyle ilgili kaygılara karşı bir tepki olarak ortaya çıktığı sonucuna varmaktadır [9, 12 ve 13]. Olumsuz değerlendirilmelerle ilgili söylenebilecek en önemli şey, bir bireyin başkalarının gözünde oluşturmuş olduğu sosyal imajının zedeleneceğiyle ilgili oluşturmuş olduğu algıdır. Olumsuz değerlendirilmeden çok korkan bireylerin, yüz kızarmasına yatkın oldukları söylenebilir [14]. Ayrıca yüz kızarması eğilimi, bireylerin diğerleriyle kurdukları ilişkilerde onlara verdikleri önemle de ilişkili görülmektedir. Yüz kızarması olumsuz bir davranış sonrası diğer insanlarla ilişkileri eski haline getirmek için kullanıldığına göre, reddedilme ya da dışlanma korkusunu daha çok yaşayan insanların yüz kızarmasına daha meyilli oldukları söylenebilir [15].

2. ÇALIŞMANIN ÖNEMİ (RESEARCH SIGNIFICANCE)

Yapılan çalışmalar, insanların yaşamış oldukları yüz kızarmasının kurmuş oldukları sosyal ilişkilerin düzeyi ve etkililiği üzerinde önemli bir yere sahip olduğunu göstermektedir. Bu nedenle bireylerin sahip oldukları yüz kızarması eğiliminin belirlenmesinde yarar görülmektedir. Yapılan bu çalışma, yüz kızarması eğiliminin ölçülmesinde kullanılabilecek olan ve orijinal adı "Blushing Propensity Scale" olan "Yüz Kızarması Eğilimi Ölçeği"ni Türkçeye uyarlayarak geçerlik ve güvenilirlik çalışmalarını gerçekleştirdiği için önemli görülmektedir.

3. YÖNTEM (METHODOLOGY)

3.1. Çalışma Grubu (Study Group)

Araştırmanın çalışma grubuna 2012-2013 eğitim-öğretim yılında Eskişehir Osmangazi Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi ve Fen Edebiyat Fakültesinde öğrenim gören 288 öğrenci dâhil edilmiştir. Uygulamaya katılan öğrencilerden 6'sının ölçeği geçersiz kabul edilip ayıklandıktan sonra toplam 282 öğrencinin ölçeği değerlendirilmeye alınmıştır. Ölçekleri değerlendirilmeye alınan öğrenci grubunda 153 (%54) erkek, 129 (%46) kız öğrenci yer almaktadır. Çalışma grubunda yer alan öğrencilerin yaşları 19-22 arasında değişmektedir.

3.2. Veri Toplama Araçları (Data Collection Tools)

Bu araştırmanın verileri, Yüz Kızarması Eğilim Ölçeği (YKEÖ) Etkileşim ve İzlenme Kaygısı Ölçeği (EİKÖ), Sosyal ve Fiziksel Kaygı Envanteri (SFKE) aracılığıyla toplanmıştır.

3.2.1. Yüz Kızarması Eğilim Ölçeği (Blushing Propensity Scale)

Bu çalışmada, Leary ve Meadows (1991) tarafından geliştirilen ve orijinal adı "Blushing Propensity Scale" olan Yüz Kızarması Eğilim Ölçeği kullanılmıştır. YKEÖ, insanların yaşadıkları sosyal çevrede yüz kızarmalarını ölçen bir öz bildirim ölçeği olarak geliştirilmiştir. Ölçek 14 madde ve beşli likert tipinde geliştirilmiştir. Seçenekler 1 asla, 2 nadiren, 3 genellikle, 4 sık sık, 5 her zaman şeklinde düzenlenmiştir. YKEÖ'den alınabilen en yüksek puan 70, en düşük puan ise 14'tür. Ölçekten alınan puanların artmış olması, bireylerin yüz kızarma eğiliminin de arttığı anlamına gelmektedir. Ölçekte yer alan maddelerden ikisi "Yanlış ya da utanç verici bir şey yapıyorken yakalandığımda" ve "Herkesin ilgisi bana yönelik olduğunda" şeklinde oluşturulmuştur.

3.2.2. Sosyal ve Fiziksel Kaygı Envanteri (Social and Physical Anxiety Inventory)

Bu çalışmada kullanılan bir diğer ölçek ise Sosyal ve Fiziksel Kaygı Envanteridir. Ölçeğin orijinali Hart ve Arkadaşları (1989) tarafından geliştirilmiş olan "Social Physique Anxiety Scale"dir. Ölçeğin Türkçeye uyarlaması, Mülazımoğlu ve Aşçı (2006) tarafından yapılmıştır [16 ve 17]. 12 maddelik olan SFKE, bireylerin sosyal ve fiziksel kaygı düzeylerini belirlemek için geliştirilmiştir. Envanterdeki maddeler beşli likert dereceleme dayalı seçeneklerden oluşmaktadır. Seçenekler, tamamen yanlış, genellikle yanlış, bazen yanlış/bazen doğru, genellikle doğru, tamamen doğru şeklinde derecelenmiştir. Envanterden alınabilecek en düşük puan 12 ve en yüksek puan 60'dır. SFKE'den alınan puan arttıkça bireylerin dış görünüşünden duyduğu kaygı düzeyi de artmaktadır. Envanterdeki 1., 2., 5., 8. ve 11. maddeler ters puanlanmaktadır. "Fiziksel görünüşümden hoşnudum" maddesi ters puanlamaya, "Başkalarının yanında fiziksel görünüşümden endişelenirim" maddesi ise normal puanlamaya örnek verilebilir. SFKE, Mülazımoğlu ve Aşçı (2006) tarafından yapılan faktör analizi sonunda iki faktörlü çıkmış ve 1. faktörün altına toplanan 5 madde (1, 2, 5, 8, 11. maddeler) Fiziksel Görünüm Rahatlığı (FGR) boyutunu 2. faktörün altında toplanan 7 madde (3, 4, 6, 7, 9, 10, 12. maddeler) ise Olumsuz Değerlendirilme Beklentisi (ODB) alt boyutunu oluşturmuştur.

3.2.3. Etkileşim ve İzlenme Kaygısı Ölçeği (Interaction and Views Anxiety Scale)

Araştırmada kullanılan diğer bir ölçek ise Mark R. Leary (1983) tarafından geliştirilen, orijinal adı "Interaction and Audience Anxiousness Scale" (IAAS) olan ve Türkçeye Öztürk (2004) tarafından uyarlanan Etkileşim ve İzlenme Kaygısı Ölçeği'dir [18,19]. Ölçek, Etkileşim Kaygısı (EKÖ) alt ölçeği ve İzlenme Kaygısı (İKÖ) alt ölçeği olmak üzere iki alt boyuttan oluşmaktadır. Etkileşim Kaygısı alt ölçeğinde 14 madde; İzlenme Kaygısı alt ölçeğinde de 11 madde bulunmaktadır. Ölçekte likert tipi 5'li dereceleme dayalı seçenekler bulunmaktadır. Bu seçenekler; (1) Hiç yansıtıyor, (2) Çok az yansıtıyor, (3) Kısmen yansıtıyor, (4) Çok yansıtıyor, (5) Tamamen yansıtıyor biçiminde düzenlenmiştir. Ölçek maddeleri 1'den 5'e doğru puanlanmaktadır ve ölçekten elde edilebilecek puanlar ölçeğin tümü için 25-125; Etkileşim Kaygısı alt ölçeği için 14-70; İzlenme Kaygısı alt ölçeği için 11-55 arasında değişmektedir. EİKÖ'de 3, 6, 14 ve 16.

maddeler tersten puanlanmaktadır. "Sıradan ortamlarda bile kendimi gergin hissederim" maddesi, etkileşim kaygısı alt ölçeği maddelerine örnek verilirken, "Bir grubun önünde konuşurken genelde kendimi gergin hissederim" maddesi izlenme kaygısı alt ölçeği maddelerine örnek verilebilir. Ölçekten alınan yüksek puanlar, bireylerin sosyal kaygı düzeylerinin yüksek olduğunu göstermektedir.

3.3. Çeviri Aşaması (Translation of the Scale)

Öncelikle ölçeğin İngilizce orijinali, İngilizce'yi iyi kullanan, Rehberlik ve Psikolojik Danışma alanından üç kişi tarafından ayrı ayrı Türkçe'ye çevrilmiştir. Bu çeviriler birbiriyle karşılaştırılmış ve aralarındaki uyumsuzluklar alan uzmanları ve Türkçe dil uzmanları tarafından tartışılarak giderilmeye çalışılmıştır. Bu şekilde oluşturulan Türkçe form üzerinde faktör analizi, geçerlik ve güvenilirlik çalışmaları yapılmıştır.

3.4. Uygulama Aşaması (Implementation)

Araştırmada kullanılan tüm ölçme araçları (Yüz Kızarması Eğilim Ölçeği, Etkileşim ve İzlenme Kaygısı Ölçeği ve Sosyal Fizik Kaygı Envanteri) tek bir form haline getirilip çoğaltıldıktan sonra çalışma grubuna dâhil edilen öğrencilere uygulanmıştır. Test-tekrar test güvenilirliğinin test edilmesi amacı ile de çalışma grubundaki öğrencilerden 27'sine Yüz Kızarması Eğilim Ölçeği 20 gün ara ile tekrar uygulanmıştır. Uygulama sonunda elde edilen veriler bilgisayar ortamında SPSS paket programına yüklenerek analizlere hazır hale getirilmiştir.

4. BULGULAR (FINDINGS)

4.1. Geçerlik (Validity)

Ölçeğin geçerlik çalışmasında yapı geçerliği ve ölçüt geçerliği analizleri yapılmıştır. Yapı geçerliğini belirlemek için Temel Bileşenler Faktör Analizi Varimaks Dik Döndürme uygulanmış, ölçüt geçerliğinin test edilebilmek için ise Yüz Kızarması Eğilimi Ölçeği ile Etkileşim ve İzlenme Kaygısı Ölçeği ve Sosyal ve Fiziksel Kaygı Envanteri arasındaki ilişki Pearson Çarpım Momentler Korelasyon Analizi ile incelenmiştir. Ayrıca etkileşim ve izlenme kaygısı ile sosyal ve fiziksel kaygının yüz kızarması eğilimini yordama düzeyi belirlenmeye çalışılmıştır.

4.1.1. Yapı Geçerliliği (Construct Validity)

Çalışma grubuna uygulanan Yüz Kızarması Eğilimi Ölçeğinin yapı geçerliğini sınamak için Temel Bileşenler Faktör Analizi Varimaks Dik Döndürme uygulanmış ve analiz sonucunda elde edilen bulgular Tablo 1'de verilmiştir.

Tablo 1'de, ölçek maddelerinin 2 faktör altında toplandığı ve maddelerin faktör yüklerinin .85 ile .55 arasında değiştiği görülmektedir. 1. Faktörün altında 1, 2, 4, 6, 7, 8, 9, 11, 12, 14 olmak üzere 10 madde, 2. Faktörün altında ise 3, 5 ve 13 olmak üzere 3 madde toplanmıştır. Ölçeğin orijinalinde yer alan 10. madde almış olduğu faktör yükü açısından her iki faktöre de yakın bulunmadığı için ölçekten çıkarılmıştır. Tablo 1'de, 10. madde çıkarıldıktan sonra yapılan faktör analizinin sonuçları görülmektedir. Bu sonuca göre açıklanan varyans, toplamda %57'yi oluşturmaktadır. 1. Faktör toplam varyansın %34'ünü, 2. Faktör ise toplam varyansın %23'ünü açıklamaktadır. Kendisini oluşturan maddeler incelendiğinde sahip oldukları ortak özellikler doğrultusunda 1. Faktöre "Kişi/Kişilerden Kaynaklı Yüz Kızarması Eğilimi" (KYKE), 2. Faktöre ise "Mahcubiyet Kaynaklı Yüz Kızarması Eğilimi" (MYKE), adı verilmiştir. Kişi/Kişilerden Kaynaklı Yüz Kızarması Eğilimi Alt ölçeğine ait

maddelerin faktör yükleri (.77-.55) arasında değişmektedir. Mahcubiyet Kaynaklı Yüz kızarma Eğilimi Alt ölçeğine ait maddelerin faktör yükleri ise (.85-.73) arasında değişmektedir. Analiz sonucu elde edilen Kaiser-Meyer-Olkin değeri .91, Bartlett Testi ise $P < .0001$ bulunmuştur.

Tablo 1. Yüz kızarması eğilimi ölçeğinde yer alan maddelerin faktör örüntüleri

(Tablo 1. The factor patterns of items in the blushing propensity scale)

Maddeler	1. Faktör Kişi/Kişilerden Kaynaklı Yüz Kızarması Eğilimi	2. Faktör Mahcubiyet Kaynaklı Yüz Kızarması Eğilimi
14 Karşı cinsten biriyle konuşurken	.77	
2. Kişisel bir konu hakkında birisiyle konuşurken	.71	
4. Tanımadığım biriyle tanıştırıldığımda	.71	
11. Biri gözümün içine bakarken	.71	
9. Öğretmenim ya da patronumla konuşurken	.70	
12. Biri bana iltifat ederken	.62	
1. Öğretmenim beni sınıfta çağırdığında	.60	
7. Bir grup insan bana "iyi ki doğdun" şarkısını söylediğinde	.59	
6. Herkesin ilgisi bana yönelik olduğunda	.58	
8. Etkilemek istediğim bir insanın yakınındayken	.55	
5. Yanlış ya da utanç verici bir şey yapıyorken yakalandığımda		.85
3. Mahcup olduğumda		.80
13. Başkalarının önünde yetersiz ya da aptal durumuna düştüğümde		.73
Özdeğer	4.43	2.96
Açıkladığı Varyans	34.06	22.75
Açıkladığı Kümülatif Yüzde	34.06	56.81

n =282

4.1.2. Ölçüt Geçerliliği (Criterion Validity)

YKEÖ'nün ölçüt geçerliliğinin test edilebilmesi amacı ile YKEÖ ile Etkileşim ve İzlenme Kaygısı Ölçeği ve Sosyal ve Fiziksel Kaygı Envanteri arasındaki ilişki Pearson Çarpım Momentler Korelasyon Analizi ile incelenmiştir. Yapılan analiz Tablo 2'de verilmiştir.

Tablo 2'deki bulgulara göre, Yüz Kızarması Eğilimi Ölçeği ile Etkileşim ve İzlenme Kaygısı Ölçeği ve Sosyal ve Fiziksel Kaygı Envanteri arasında pozitif yönde anlamlı düzeyde ilişkiler bulunmuştur. Elde edilen korelasyon katsayısı YKEÖ ile EİKÖ arasında .62, YKEÖ ile SFKE arasında ise .40 olarak hesaplanmıştır. Ayrıca alt ölçekler arasındaki korelasyona da bakılmış ve en yüksek korelasyon KYKE ile Etkileşim Kaygısı arasında olmak üzere .62 olarak bulunmuştur. Alt ölçekler arasındaki en düşük korelasyon ise Mahcubiyet Kaynaklı Yüz Kızarması Eğilimi Alt ölçeği ile Fiziksel Görünüm Rahatlığı Alt ölçeği arasında .25 olarak hesaplanmıştır.

Tablo 2. Sosyal fiziksel kaygı envanterinin ölçüt geçerliğine ilişkin korelasyon katsayıları
(Tablo 2. The correlation coefficients of the social physique anxiety scale's scale validity)

	EİKÖ			SFKE		
	Etkileşim Kaygısı	İzlenme Kaygısı	Tüm Test	Fiziksel Görünüm Rahatlığı	Olumsuz Değerlendirilme Beklentisi	Tüm Test
KYKE	.62**	.58**	.64**	.32**	.37**	.40**
MYKE	.41**	.49**	.48**	.25**	.28**	.32**
YKEÖ	.56**	.59**	.62**	.32**	.36**	.40**

n = 282 *p < 0.05 **p < 0.01

Etkileşim ve İzlenme Kaygısı Ölçeği ile Sosyal ve Fiziksel Kaygı Envanterinin hem toplamda hem de alt ölçekler boyutunda yüz kızarması eğilimini yordama gücünü belirlemek için regresyon analizi yapılmıştır. Analize ilişkin bulgular sırasıyla verilmiştir.

Etkileşim Kaygısı ile İzlenme Kaygısı Alt Ölçeklerinin Kişilerden Kaynaklı Yüz Kızarması Alt Ölçeğini yordamasına ilişkin çoklu regresyon analizi sonuçları Tablo 3'te yer almaktadır.

Tablo 3. Etkileşim Kaygısı ile İzlenme Kaygısı Alt Ölçeklerinin Kişilerden Kaynaklı Yüz Kızarması Alt Ölçeğini Yordamasına İlişkin Çoklu Regresyon Analizi

(Tablo 3. The Multiple Regression Analysis of the Subscales of Interaction Anxiety and Audience Anxiousness Scales on the Prediction of the People Related Blushing Subscale)

Kişilerden Kaynaklı Yüz Kızarması Eğilimi	B	SH _B	β	t	p
Sabit	.28	.14		1.96	.05
Etkileşim Kaygısı	.51	.08	.43	6.58	.00
İzlenme Kaygısı	.22	.05	.29	4.41	.00

n =282, R=.66, R²=.43, ΔR²=.43, F=92.24, p<.01

Tablo 3'teki regresyon analizine göre, etkileşim kaygısı, kişilerden kaynaklı yüz kızarması eğiliminin yaklaşık %18'ini, izlenme kaygısı, %8'ini, toplamda ise %43'ünü [R=.66, R²=.43, ΔR²=.43, F=92.24, p<.01] anlamlı olarak yordamaktadır.

Etkileşim Kaygısı ile İzlenme Kaygısı Alt Ölçeklerinin Mahcubiyet Kaynaklı Yüz Kızarması Alt Ölçeğini yordamasına ilişkin çoklu regresyon analizi sonuçları Tablo 4'te yer almaktadır.

Tablo 4. Etkileşim kaygısı ile izlenme kaygısı alt ölçeklerinin mahcubiyet kaynaklı yüz kızarması alt ölçeğini yordamasına ilişkin çoklu regresyon analizi

(Tablo 4. The multiple regression analysis of the subscales of interaction anxiety and audience anxiousness scales on the prediction of the embarrassment related blushing subscale)

Mahcubiyet Kaynaklı Yüz Kızarması Eğilimi	B	SH _B	β	t	p
Sabit	1.31	.23		5.76	.00
Etkileşim Kaygısı	.27	.12	.16	2.15	.03
İzlenme Kaygısı	.37	.08	.36	4.77	.00

n =282, R=.49, R²=.24, ΔR²=.23, F=37.88, p<.01

Tablo 4'teki regresyon analizi sonuçlarına göre, etkileşim kaygısı, mahcubiyet kaynaklı yüz kızarması eğiliminin yaklaşık %3'ünü, izlenme kaygısı, %13'ünü, iki alt ölçek birlikte ise %24'ünü [R=.49, R²=.24, ΔR²=.23, F=37.88, p<.01] anlamlı olarak açıklayabilmektedir.

Etkileşim Kaygısı ile İzlenme Kaygısı Alt Ölçeklerinin Yüz Kızarması Eğilimi Ölçeğini yordamasına ilişkin çoklu regresyon analizi sonuçları Tablo 5'te verilmiştir.

Tablo 5. Etkileşim kaygısı ile izlenme kaygısı alt ölçeklerinin yüz kızarması eğilimi ölçeğini yordamasına ilişkin çoklu regresyon analizi (Tablo 5. The multiple regression analysis of the subscales of interaction anxiety and audience anxiousness scales on the prediction of the blushing propensity scale)

Yüz Kızarması Eğilimi	B	SH _B	β	t	p
Sabit	.80	.16		5.05	.00
Etkileşim Kaygısı	.39	.07	.31	4.52	.00
İzlenme Kaygısı	.30	.05	.37	5.42	.00

n =282, R=.62, R²=.38, ΔR²=.38, F=75.50, p<.01

Tablo 5'te yer alan regresyon analizi sonuçlarına göre, etkileşim kaygısı, yüz kızarması eğiliminin yaklaşık %10'unu, izlenme kaygısı, %14'ünü, iki alt ölçek birlikte ise %38'ini [R=.62, R²=.38, ΔR²=.38, F=75.50, p<.01] anlamlı olarak açıklayabilmektedir.

Fiziksel Görünüm Rahatlığı ile Olumsuz Değerlendirilme Beklentisi alt ölçeklerinin Kişilerden Kaynaklı Yüz Kızarması Eğilimi alt ölçeğini yordamasına ilişkin çoklu regresyon analizi sonuçları Tablo 6'da yer almaktadır.

Tablo 6. Fiziksel görünüm rahatlığı ile olumsuz değerlendirilme beklentisi alt ölçeklerinin kişilerden kaynaklı yüz kızarması alt ölçeğini yordamasına ilişkin çoklu regresyon analizi (Tablo 6. The multiple regression analysis of the subscales of physical appearance easement and negative evaluation expectancy on the prediction of the people related blushing subscale)

Kişilerden Kaynaklı Yüz Kızarması Eğilimi	B	SH _B	β	t	p
Sabit	1.04	.16		6.38	.00
Fiziksel Görünüm Rahatlığı	.17	.06	.18	2.81	.00
Olumsuz Değerlendirilme Beklentisi	.25	.05	.29	4.53	.00

n =282, R=.40, R²=.16, ΔR²=.15, F=24.47, p<.01

Tablo 6'da Fiziksel Görünüm Rahatlığı ile Olumsuz Değerlendirilme Beklentisi alt ölçeklerinin Kişilerden Kaynaklı Yüz Kızarması alt ölçeğini yordamasına ilişkin çoklu regresyon analizi sonuçları bulunmaktadır. Yapılan analize göre, fiziksel görünüm rahatlığı, kişilerden kaynaklı yüz kızarması eğiliminin yaklaşık %3'ünü, fiziksel görünümünden dolayı olumsuz değerlendirilme beklentisi, %8'ini, iki alt ölçek birlikte ise %16'sını [R=.40, R²=.16, ΔR²=.15, F=24.47, p<.01] anlamlı olarak açıklamaktadır.

Fiziksel Görünüm Rahatlığı ile Olumsuz Değerlendirilme Beklentisi alt ölçeklerinin Mahcubiyet Kaynaklı Yüz Kızarması Eğilimi alt ölçeğini yordamasına ilişkin çoklu regresyon analizi sonuçları Tablo 7'de verilmiştir.

Tablo 7'deki regresyon analizi sonuçlarına göre, fiziksel görünüm rahatlığı, mahcubiyet kaynaklı yüz kızarması eğiliminin yaklaşık %2'sini, fiziksel görünümünden dolayı olumsuz değerlendirilme beklentisi, %5'ini, iki alt ölçek birlikte ise %10'unu [R=.316, R²=.100, ΔR²=.093, F=14.351, p<.01] anlamlı olarak açıklamaktadır.

Fiziksel Görünüm Rahatlığı ile Olumsuz Değerlendirilme Beklentisi alt ölçeklerinin Yüz Kızarması Eğilimi ölçeğini yordamasına ilişkin çoklu regresyon analizi sonuçları Tablo 8'de verilmiştir.

Tablo 7. Fiziksel görünüm rahatlığı ile olumsuz değerlendirilme beklentisi alt ölçeklerinin mahcubiyet kaynaklı yüz kızarması alt ölçeğini yordamasına ilişkin çoklu regresyon analizi

(Tablo 7. The multiple regression analysis of the subscales of physical appearance easement and negative evaluation expectancy on the prediction of the embarrassment related blushing subscale)

Mahcubiyet Kaynaklı Yüz Kızarması Eğilimi	B	SH _B	β	t	p
Sabit	1.80	.23		7.75	.00
Fiziksel Görünüm Rahatlığı	.20	.09	.15	2.29	.02
Olumsuz Değerlendirilme Beklentisi	.26	.08	.22	3.38	.00

n =282, R=.316, R²=.100, ΔR²=.093, F=14.351, p<.01

Tablo 8. Fiziksel görünüm rahatlığı ile olumsuz değerlendirilme beklentisi yüz kızarması eğilimi ölçeğini yordamasına ilişkin çoklu regresyon analizi

(Tablo 8. The multiple regression analysis of the subscales of physical appearance easement and negative evaluation expectancy subscales on the prediction of the blushing propensity subscale)

Yüz Kızarması Eğilimi	B	SH _B	β	t	p
Sabit	1.40	.18		8.01	.00
Fiziksel Görünüm Rahatlığı	.20	.07	.19	2.99	.00
Olumsuz Değerlendirilme Beklentisi	.25	.06	.28	4.38	.00

n =282, R=.40, R²=.16, ΔR²=.15, F=24.38, p<.01

Tablo 8'de Fiziksel Görünüm Rahatlığı ile Olumsuz Değerlendirilme Beklentisi alt Ölçeklerinin Yüz Kızarması Eğilimi Ölçeğini yordamasına ilişkin çoklu regresyon analizi sonuçları bulunmaktadır. Yapılan analize göre, fiziksel görünüm rahatlığı, yüz kızarması eğiliminin yaklaşık %4'ünü, fiziksel görünümünden dolayı olumsuz değerlendirilme beklentisi, %8'ini, iki alt ölçek birlikte ise %16'sını [R=.40, R²=.16, ΔR²=.15, F=24.38, p<.01] anlamlı olarak açıklamaktadır.

4.2. Güvenirlik (Reliability)

Ölçeğin güvenirlilik çalışmasında iç tutarlık katsayısı ve test-tekrar test güvenirlilik katsayısı hesaplanmıştır. Yüz Kızarması Eğilimi Ölçeğinin hem toplam hem de alt ölçekler için güvenirlilik katsayıları bulunmuştur. Ölçeğin toplam puan ve alt ölçeklere yönelik iç tutarlık katsayıları, Cronbach Alpha yöntemiyle hesaplanmıştır. Ayrıca ölçek, çalışma grubunda yer alan 27 kişiye 20 gün arayla ikinci kez uygulanmıştır. 1. ve 2. uygulamadan elde edilen puanlarda maddeler arasındaki korelasyona bakılmıştır.

4.2.1. İç Tutarlılık (Internal Consistency)

Tablo 9'da Yüz Kızarması Eğilimi Ölçeğinin iç tutarlılığını saptamak için yapılan Cronbach Alpha analizine ilişkin bulgular yer almaktadır.

Tablo 9'da görüldüğü gibi 1. uygulamada alt testlere ait Cronbach alfa değerleri Kişilerden Kaynaklı Yüz Kızarması Eğilimi için .89, Mahcubiyet Kaynaklı Yüz Kızarması Eğilimi için ise .77 olarak hesaplanmıştır. Alt ölçeklere ilişkin aynı değerler 2. uygulamada ise Kişilerden Kaynaklı Yüz Kızarması Eğilimi için .85, Mahcubiyet Kaynaklı Yüz Kızarması Eğilimi için .75 olarak bulunmuştur. Ölçeğin tümüne bakıldığında 1.uygulamadan elde edilen değer .90, 2. uygulamadan elde edilen değer ise .85 olarak belirlenmiştir. Bu sonuçlara göre ölçeğin iç tutarlılığının oldukça yeterli olduğu görülmektedir.

Tablo 9. Yüz kızarması eğilimi ölçeği ve alt ölçeklere ait cronbach alfa değerleri
(Tablo 9. The cronbach alfa values of the blushing propensity scale and subscales)

	1. Uygulama n =255	2. Uygulama n=27
Kişilerden Kaynaklı Yüz Kızarması Eğilimi	.89	.85
Mahcubiyet Kaynaklı Yüz Kızarması Eğilimi	.77	.75
Yüz Kızarması Eğilimi (Tüm Test)	.90	.85

4.2.2. Test-Tekrar Test Güvenirliği (Test-Retest Reliability)

Yüz Kızarma Eğilimi Ölçeği aynı gruba 20 gün ara ile tekrar uygulanmış ve maddeler arasındaki korelasyona bakılmıştır. Maddeler arasındaki korelasyon kat sayıları Tablo 10'da verilmiştir.

Tablo 10. Birinci ve İkinci Uygulamadan Elde Edilen Puanlarda Maddeler Arasındaki Korelasyon
(Tablo 10. The Correlation between the Items in the Scores of the First and Second Applications)

2. UYGULAMA														
Maddeler	1	2	3	4	5	6	7	8	9	11	12	13	14	
1. UYGULAMA	1	.95*												
	2		.95*											
	3			.96*										
	4				.82*									
	5					.90*								
	6						.91*							
	7							.94*						
	8								.96*					
	9									.90*				
	11										.96*			
	12											.94*		
	13												.93*	
	14													.98*

n =27 *p < 0.05 **p < 0.01

Tablo 10'da, 1. ve 2. uygulamalarda elde edilen maddeler arasındaki korelasyon kat sayıları yer almaktadır. İki uygulama arasındaki korelasyon, 0.82 ile 0.98 arasında değişmektedir. Hesaplanan bu değerler iki uygulama arasındaki ilişkini **p < 0.01 düzeyinde anlamlı olduğunu göstermektedir. Ayrıca Yüz Kızarması Eğilimi Ölçeğinin ve alt ölçeklerin yapılan iki uygulama arasındaki korelasyonuna da bakılmış ve bulgular Tablo 11'de verilmiştir

Tablo 11. Yüz kızarması eğilimi ölçeğinin ve alt ölçeklerin 1. ve 2. uygulamaları arasındaki korelasyon
(Tablo 11. The correlation between the blushing propensity scale and subscales in the first and second applications)

2. UYGULAMA				
		Kişilerden Kaynaklı Yüz Kızarması Eğilimi KYKE	Mahcubiyet Kaynaklı Yüz Kızarması Eğilimi MYKE	Yüz Kızarması Eğilimi (Tüm Test) YKEÖ
1. UYGULAMA	Kişilerden Kaynaklı Yüz Kızarması Eğilimi	.98**		
	Mahcubiyet Kaynaklı Yüz Kızarması Eğilimi		.85**	
	Yüz Kızarması Eğilimi Tüm Test			.82**

n =27 *p < 0.05 **p < 0.01

Tablo 11’de Yüz Kızarması Eğilimi Ölçeğinin ve alt ölçeklerin iki uygulama arasındaki korelasyon kat sayıları yer almaktadır. Kişilerden Kaynaklı Yüz Kızarması Eğilimi alt ölçeğinden elde edilen puanların iki uygulama arasındaki korelasyonu .98, Mahcubiyet Kaynaklı Yüz Kızarması Eğilimi alt ölçeğinden elde edilen puanların iki uygulama arasındaki korelasyonu .85 Yüz Kızarma Eğilimi Ölçeğinden elde edilen puanların korelasyonu ise .82 olarak bulunmuştur. Hesaplanmış olan korelasyon kat sayılarının, **p < 0.01 düzeyinde anlamlı olduğunu görülmektedir.

Araştırmanın çalışma grubunda yer alan öğrencilerin ölçeklere vermiş oldukları cevapların aritmetik ortalamaları ve standart sapmaları Tablo 12’de verilmiştir.

Tablo 12. Kullanılan ölçek ve alt ölçeklere ait tanımlayıcı istatistikler
(Tablo 12. The descriptive statistics of the scale and subscales applied)

Ölçekler	$\bar{X}$	Ss
Etkileşim Kaygısı Ölçeği	2.41	.61
İzlenme Kaygısı Ölçeği	2.70	.96
Etkileşim ve İzlenme Kaygısı Ölçeği (Tüm Test)	2.55	.72
Fiziksel Görünüm Rahatlığı	2.57	.76
Olumsuz Değerlendirilme Beklentisi	2.55	.84
Sosyal Fiziksel Kaygı Envanteri (Tüm Test)	2.57	.68
Kişi/Kişilerden Kaynaklı Yüz Kızarması Eğilimi	2.10	.70
Mahcubiyet Kaynaklı Yüz Kızarması Eğilimi	2.97	.99
Yüz Kızarması Eğilimi Ölçeği (Tüm Test)	2.54	.73

n =282

Tablo 12’de görüldüğü gibi öğrencilerin Etkileşim ve İzlenme Kaygısı Ölçeği ile bu ölçeğin alt ölçeklerinden aldıkları puanların aritmetik ortalamaları 2.41 ile 2.70 arasında değişmektedir. Öğrencilerin aynı ölçeklerden almış oldukları puanlar arasındaki standart sapmalar ise .61 ile .96 arasında bulunmaktadır. Öğrencilerin Sosyal Fiziksel Kaygı Envanterinden ve bu envanterin alt ölçeklerinden aldıkları puanların aritmetik ortalamaları ise 2.55 ile 2.57 arasında

olup aynı ölçeklerden elde edilen puanlar arasındaki standart sapmaları ise .68 ile .84 arasında değişmektedir. Yüz Kızarması Eğilimi Ölçeğinden alınan puanların aritmetik ortalamaları 2.10 ile 2.97 arasında bulunurken standart sapmaları ise .70 ile .99 arasında hesaplanmıştır.

5. TARTIŞMA VE SONUÇ (DISCUSSION AND CONCLUSSION)

Bu çalışmada bireylerin yüz kızarma eğilimini belirlemek amacıyla geliştirilmiş olan "Yüz Kızarması Eğilimi Ölçeği"nin Türkçeye uyarlanmasına yönelik elde edilmiş bulgular değerlendirilmiştir.

Yüz Kızarması Eğilimi Ölçeğinin yapı geçerliğini sınamak için Temel Bileşenler Faktör Analizi Varimax Dik Döndürme uygulanmıştır. Orijinali tek faktör olan ölçeğin faktör analiz sonucunda maddelerinin 2 faktör altında toplandığı görülmüştür. Ölçeğin orijinali geliştirilirken bireylerin utanmasına neden olacak maddelere yer verilirken aslında birçok insanın utanmasını gerektirmeyecek (tanımadığı biriyle tanıştırmak ya da öğretmeniyle konuşmak) ama yüzlerinin kızarmasına neden olacak maddelere de yer verilmiştir [11]. Ölçeğin orijinalinin iki farklı yapıya sahip sorulardan oluşturulması Türkçeye uyarlanmasında 2 faktörden oluşmasına neden olmuştur. 1. faktörde yer alan maddeler incelendiğinde, bireylerin normalde utanmayacakları ama kendileri için önemli özelliklere sahip olan ya da daha önceden tanışmamış oldukları kişi ya da kişilerle iletişime girmekten dolayı yüz kızarması yaşanabilecek durumlar ilgili maddeler olduğu anlaşılmıştır. Bu nedenle 1. faktöre "Kişi/Kişilerden Kaynaklı Yüz Kızarması Eğilimi", adı verilmiştir. Aynı şekilde 2. Faktör altında toplanan maddeler incelendiğinde ise bireylerin utanmasına ve mahcup olmasına neden olacak maddeler bulunduğu için 2. faktöre "Mahcubiyet Kaynaklı Yüz Kızarması Eğilimi", adı verilmiştir. Uyarlama sürecinde ölçekte yer alan 10. madde alınmış olduğu faktör yükü açısından her iki faktöre de yakın bulunamadığı için ölçekten çıkarılmıştır. Kişi/Kişilerden Kaynaklı Yüz Kızarması Eğilimi Alt ölçeğine ait maddelerin faktör yükleri (.77-.55) arasında değişmektedir. Mahcubiyet Kaynaklı Yüz kızarma Eğilimi Alt ölçeğine ait maddelerin faktör yükleri ise (.85-.73) arasında değişmektedir.

Yüz Kızarması Eğilimi Ölçeğinin ölçüt geçerliğinin test edilebilmesi amacı ile Etkileşim ve İzlenme Kaygısı Ölçeği ve Sosyal ve Fiziksel Kaygı Envanterinden yararlanılmıştır. Çalışma grubuna üç ölçek aynı anda uygulanmış ve ölçekler arasında pozitif yönde anlamlı düzeyde ilişkiler bulunmuştur. Elde edilen korelasyon katsayısı, YKEÖ ile EİKÖ arasında .62, YKEÖ ile SFKE arasında ise .40 olarak hesaplanmıştır. Bu sonuç sosyal kaygı yaşayan bireylerle yüz kızarması eğilimi gösteren bireyler arasında anlamlı bir ilişki olduğunu göstermektedir. Ayrıca alt ölçekler arasındaki korelasyona da bakılmış ve en yüksek korelasyon KYKE ile Etkileşim Kaygısı arasında .62 olarak bulunmuştur. Bu sonuca göre başkalarıyla yüz yüze iletişim sürecinde kaygı yaşayan bireylerle yüz kızarma eğilimi yaşayan bireyler arasında anlamlı bir ilişki olduğu söylenebilir. Yapılan çalışmalarda benzer sonuçlar bulunmuştur [1]. YKEÖ ile diğer alt ölçekler arasında da anlamlı ilişkiler bulunmaktadır. Anlamlı olmasına karşın en düşük korelasyon ise Mahcubiyet Kaynaklı Yüz Kızarması Eğilimi Alt ölçeği ile Fiziksel Görünüm Rahatlığı Alt ölçeği arasında (.25) hesaplanmıştır. Bu sonuca göre bireylerin utanacakları ya da mahcup olacakları bir durum yüzünden yüz kızarma eğilimi yaşamalarıyla fiziksel görünümlemlerinden hoşnut olmaları arasında düşük bir ilişki olduğu söylenebilir.

Etkileşim ve İzlenme Kaygısı Ölçeği ile Sosyal ve Fiziksel Kaygı Envanterinin hem toplamda hem de alt ölçekler boyutunda yüz kızarması eğilimini yordama gücünü belirlemek için regrasyon analizi

yapılmıştır. Yapılan analizine göre, etkileşim kaygısının kişilerden kaynaklı yüz kızarması eğilimini yordadığı belirlenmiştir. Etkileşim kaygısı, kişilerden kaynaklı yüz kızarması eğilimi yaklaşık %18'ini yordamaktadır. Bu sonuca göre etkileşim kaygısı yaşayan bireylerin kişi ya da kişilerden kaynaklı yüz kızarması eğilimi de gösterdikleri söylenebilir. Etkileşim kaygısı kadar olmasa da izlenme kaygısı da kişilerden kaynaklı yüz kızarması eğilimini yordamaktadır. İzlenme kaygısı, kişilerden kaynaklı yüz kızarması eğilimini %8'ini, Etkileşim kaygısı ve izlenme kaygısı birlikte ise kişilerden kaynaklı yüz kızarma eğiliminin %43'ünü yordamaktadır. Bu sonuca göre Etkileşim ve İzlenme Kaygısı (Sosyal Kaygı) olan bir bireyin büyük bir olasılıkla kişilerden kaynaklı yüz kızarması eğilimi de yaşadığı yorumu yapılabilir. Etkileşim kaygısı, mahcubiyet kaynaklı yüz kızarması eğiliminin yaklaşık %3'ünü, izlenme kaygısı, %13'ünü, iki alt ölçek birlikte ise %24'ünü anlamlı olarak açıklayabilmektedir. Bu sonuç çerçevesinde başkaları tarafından izlenmekten dolayı yaşanan kaygının mahcubiyet ve utanma durumlarında yüz kızarması eğilimini yordadığı söylenebilir. Her iki ölçek bir araya geldiğinde ve sosyal kaygı olarak bakıldığında ise yaşanan sosyal kaygının mahcubiyet kaynaklı yüz kızarma eğilimi üzerinde rol oynayacağı söylenebilir. Etkileşim Kaygısı ile İzlenme Kaygısı Alt Ölçeklerinin Yüz Kızarması Eğilimi Ölçeğini yordamasına ilişkin çoklu regresyon analizi sonuçlarına göre, etkileşim kaygısı, yüz kızarması eğiliminin yaklaşık %10'unu, izlenme kaygısı, %14'ünü, iki alt ölçek birlikte ise %38'ini anlamlı olarak açıklayabilmektedir. Görüldüğü gibi etkileşim kaygısı ve izlenme kaygısı, kişilerden kaynaklı yüz kızarması ve mahcubiyet kaynaklı yüz kızarmasında olduğu gibi yüz kızarması eğiliminin tamamını da yordamaktadır. Bu da etkileşim ve izlenme kaygısı yaşayan bir bireyin yüz kızarması eğilimi de yaşayabileceği anlamına gelebilir [20].

Fiziksel Görünüm Rahatlığı ile Olumsuz Değerlendirilme Beklentisi alt ölçeklerinin Kişilerden Kaynaklı Yüz Kızarması Eğilimi alt ölçeğini yordamasına ilişkin yapılan çoklu regresyon analizi sonuçları göre, fiziksel görünüm rahatlığı, kişilerden kaynaklı yüz kızarması eğiliminin yaklaşık %3'ünü, olumsuz değerlendirilme beklentisi, %8'ini, iki alt ölçek birlikte ise %16'sını anlamlı olarak açıklamaktadır. Fiziksel görünüm rahatlığı, mahcubiyet kaynaklı yüz kızarması eğiliminin yaklaşık %2'sini, fiziksel görünümünden dolayı olumsuz değerlendirilme beklentisi, %5'ini, iki alt ölçek birlikte ise %10'unu anlamlı olarak açıklamaktadır. Fiziksel Görünüm Rahatlığı ile Olumsuz Değerlendirilme Beklentisi alt ölçeklerinin Yüz Kızarması Eğilimi ölçeğini yordamasına ilişkin çoklu regresyon analizi sonuçlarına göre Fiziksel görünüm rahatlığı, yüz kızarması eğiliminin yaklaşık %4'ünü, fiziksel görünümünden dolayı olumsuz değerlendirilme beklentisi, %8'ini, iki alt ölçek birlikte ise %16'sını anlamlı olarak açıklamaktadır. Bu sonuca göre fiziksel görünümünden dolayı sosyal kaygı yaşayanların yüz kızarma eğilimi de yaşayabilecekleri yorumu yapılabilir.

Ölçeğin güvenilirlik çalışmasında iç tutarlık katsayısı ve test-tekrar test güvenilirlik katsayısı hesaplanmıştır. Ölçeğin toplam puan ve alt ölçeklere yönelik iç tutarlık katsayıları, Cronbach Alpha yöntemiyle hesaplanmıştır. Ayrıca ölçek, çalışma grubunda yer alan 27 kişiye 20 gün arayla ikinci kez uygulanmıştır. 1. ve 2. uygulamadan elde edilen puanlarda maddeler arasındaki korelasyona bakılmıştır. 1. uygulamada alt testlere ait Cronbach alfa değerleri Kişilerden Kaynaklı Yüz Kızarması Eğilimi için .89, Mahcubiyet Kaynaklı Yüz Kızarması Eğilimi için ise .77 olarak hesaplanmıştır. Alt ölçeklere ilişkin aynı değerler 2. uygulamada ise Kişilerden Kaynaklı Yüz Kızarması Eğilimi için .85, Mahcubiyet Kaynaklı Yüz Kızarması Eğilimi için .75 olarak bulunmuştur. Ölçeğin tümüne bakıldığında 1.uygulamadan

elde edilen değer .90, 2. uygulamadan elde edilen değer ise .85 olarak belirlenmiştir. Bu sonuçlara göre ölçeğin iç tutarlılığının oldukça yeterli olduğu görülmektedir.

Test-tekrar test güvenilirliğini için 1. Ve 2. uygulamadan elde edilen maddeler arasındaki korelasyon kat sayıları hesaplanmıştır. İki uygulama arasındaki korelasyon, .82 ile .98 arasında değişmektedir. Hesaplanan bu değerler iki uygulama arasında anlamlı bir ilişkinin olduğunu göstermektedir. Ayrıca Yüz Kızarması Eğilimi Ölçeğinin ve alt ölçeklerin yapılan iki uygulama arasındaki korelasyonuna da bakılmış ve Kişilerden Kaynaklı Yüz Kızarması Eğilimi alt ölçeğinin iki uygulama arasındaki korelasyonu .98, Mahcubiyet Kaynaklı Yüz Kızarması Eğilimi alt ölçeğinin .85 Yüz Kızarma Eğilimi Ölçeğinin ise .82 olarak bulunmuştur. İki uygulama arasında hesaplanmış olan bu korelasyon kat sayıları, maddeler arasında olduğu gibi ölçekler arasında da anlamlı ilişkilerin olduğunu göstermektedir.

Sonuç olarak ölçeğin geçerlik ve güvenilirlik çalışmalarından elde edilen tüm korelasyonların, maddelerin faktör yüklerinin ve iç tutarlık kat sayılarının yeterli düzeyde olduğu tespit edilerek ölçek Türkçeye uyarlanmıştır. Yüz kızarma Eğilimi Ölçeği, Türkiye’de bu konuda neredeyse hiç çalışmanın yapılmadığı göz önünde bulundurulursa alana önemli katkı sağlayacağı söylenebilir. Bundan sonra yapılacak çalışmalarda 2. Faktör olan ve 3 maddeden oluşan mahcubiyet kaynaklı yüz kızarması eğilimi alt ölçeğinin maddeleri arttırılabilir. Ayrıca ölçekte yüz kızarması eğilimiyle ilişkili olduğu düşünülen, övülmekten ve ödül ya da hediye almaktan dolayı yüz kızarması eğilimini ölçen sadece bir tane madde bulunmaktadır. Övülme ve ödül almaktan kaynaklanan yüz kızarması eğilimini ölçen maddelerin sayısı arttırılarak ölçeğin 3. faktörü olabilecek Övgü ve Ödül Almaktan Kaynaklı Yüz Kızarması Eğilimi alt ölçeği oluşturulabilir. Türkçeye uyarlanan bu ölçeğin geçerlik ve güvenilirlik çalışmalarının farklı örneklemeler üzerinde de yapılmasında yarar görülmektedir.

KAYNAKLAR (REFERENCES)

1. Dijk, C., Voncken, M.J., and De Jong, P.J., (2009). I blush, therefore I will be judged negatively: Influence of false blush feedback on anticipated others' judgments and facial coloration in high and low blushing-fearfuls. *Behavior Research and Therapy*, 47, 541-547.
2. Carducci, B.J. and Zimbardo, P.G., (1995). Are you shy? *Psychology Today*, 34, 64-68.
3. Su, D. and Drummond, P.D., (2012). Blushing Propensity and Psychological Distress in People with Rosacea. *Clinical Psychology and Psychotherapy*, 19, 488-495.
4. Baumeister, R.F. and Tice, D., (1990). Anxiety and social exclusion. *Journal of Social and Clinical Psychology*, 9, 165-195.
5. Leary, M.R., (1990). Responses to social exclusion: Social anxiety, jealousy, loneliness, depression, and low self-esteem. *Journal of Social and Clinical Psychology*, 9, 221-229.
6. Cheek, J.M. and Buss, A.H., (1981). Shyness and sociability, *Journal of Personality and Social Psychology*, 41, 330-339.
7. Semin, G.R. and Manstead, A.S.R., (1982). The social implications of embarrassment displays and restitution behavior. *European Journal of Social Psychology*. 12, 367-377.
8. Schlenker, B.R. and Leary, M.R., (1982). Social anxiety and self-presentation: A conceptualization and model. *Psychological Bulletin*, 92, 641-669.
9. Edelman, R.J., (1990). Chronic blushing, self-consciousness, and social anxiety. *Journal of Psychopathology and Behavioral Assessment*, 72, 119-127.

10. Leary, M.R., (1986). Affective and behavioral components of shyness: Implications for theory, measurement, and research. In W.H. Jones, J.M. Cheek and S.R. Briggs (Eds.), *Shyness: perspectives on research and treatment* (pp. 27-38). New York: Plenum.
11. Leary, M.R. and Meadows, S., (1991). Predictors, elicitors, and concomitants of social blushing. *Journal of Personality and Social Psychology*, 60 (2), 254-262.
12. Mephram, D. (2010). Am I blushing? The effect of social anxiety on physiological blushing, perceived level of blushing and correlation with the big five personality traits. *MMU Psychology Journal* (Dissertations) UK, 1-33.
13. Mulkens, S., De Jong, P.J. and Bijgels, S. M. (1997). High blushing propensity: Fearful preoccupation or facial coloration? *Personality and Individual Differences*, 22 (6), 817-824.
14. Leary, M.R., (1983). A brief version of the Fear of Negative Evaluation Scale. *Personality and Social Psychology Bulletin*, 9, 371-375.
15. Domschke, K., Stevens, S., Beck, B. et. al. (2009). Blushing propensity in social anxiety disorder: influence of serotonin transporter gene variation. *Journal of Neural Transmission* 116, 663-666.
16. Hart, E.A., Leary, M.R., and Rejeski, W.J., (1989). The measurement of social Physique Anxiety. *Journal of Sport & Exercise Psychology*. 11. 94-104.
17. Mülazımoğlu-Ballı, Ö. ve Aşçı, F.H., (2006). Sosyal fizik kaygı envanterinin geçerlik ve güvenilirlik çalışması. *Spor Bilimleri Dergisi*, 17 (1), 11-19. , 2006.
18. Leary, M.R., (1983). Social anxiousness: The construct and its measurement. *Journal of Personality Assessment*, 47, 66-75.
19. Öztürk, A., (2004). Sosyal Kaygıya İlişkin Kendini Sunma Modeli. Yayımlanmamış Doktora Tezi, Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimler Enstitüsü, Ankara.
20. Drummond, P.D. and Su, D., (2012). The relationship between blushing propensity, social anxiety and facial blood flow during embarrassment. *Cognition and Emotion*, 26 (3), 561-567.

EK-1.

**YÜZ KIZARMASI EĞİLİM ÖLÇEĞİ
(BLUSHING PROPENSITY SCALE)**

Aşağıda verilen derecelendirmeyi kullanarak belirtilen durumlarda ne sıklıkla yüzünüzde kızarma hissettiğinizi belirtiniz.

- 1= Bu durumda ASLA yüzümün kızardığını hissetmem.
2= Bu durumda NADİREN yüzümün kızardığını hissederim.
3= Bu durumda GENELLİKLE yüzümün kızardığını hissederim.
4= Bu durumda SIK SIK yüzümün kızardığını hissederim.
5= Bu durumda HER ZAMAN yüzümün kızardığını hissederim.
- ___ 1. Öğretmenim beni sınıfta çağırdığında
___ 2. Kişisel bir konu hakkında birisiyle konuşurken
___ 3. Mahcup olduğumda
___ 4. Tanımadığım biriyle tanıştırıldığımda
___ 5. Yanlış ya da utanç verici bir şey yapıyorken yakalandığımda
___ 6. Herkesin ilgisi bana yönelik olduğunda
___ 7. Bir grup insan bana "iyi ki doğdun" şarkısını söylediğinde
___ 8. Etkilemek istediğim bir insanın yakınındayken
___ 9. Öğretmenim ya da patronumla konuşurken
___ 10. Biri gözümün içine bakarken
___ 11. Biri bana iltifat ederken
___ 12. Başkalarının önünde yetersiz ya da aptal durumuna düştüğümde
___ 13. Karşı cinsten biriyle konuşurken

1, 2, 4, 6, 7, 8, 9, 10, 11, 13: Kişi/Kişilerden Kaynaklı Yüz Kızarması Eğilimi

3, 5, 12: Mahcubiyet Kaynaklı Yüz Kızarması Eğilimi